

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
25/00617-2

Saksbehandler:
Hilde Silkoset

Dato:
8. oktober 2025

Svar på høring - Forslag om endringer i tobakksskadeloven med forskrifter (holdningsarbeid om miljøkonsekvenser og videreføring av forbudet mot e-sigaretter mv).

Barneombudet viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev datert 11. juli 2025 om forslag til endringer i tobakksskadeloven med forskrifter. Vi vil benytte anledningen til å komme med innspill.

Barneombudets innspill oppsummert:

- Forbudet mot e-sigaretter både med og uten nikotin må videreføres
- Å tydeliggjøre at unntaket kun gjelder tradisjonell snus, kan bidra til å hindre at nye og lignende produkter blir introdusert på markedet
- Barnets beste må være et grunnleggende hensyn også i de videre beslutningsprosessene med lovendringsforslaget
- Barn og unge må beskyttes mot markedsføring
- Det er behov for en styrket og teknologinøytral regulering
- Lovendringen må følges opp og evalueres

Forbudet mot e-sigaretter både med og uten nikotin må videreføres

Vi berømmer at regjeringens tobakkstrategi har et tydelig mål om at barn født i 2010 og senere ikke skal bruke tobakks- eller nikotinprodukter. Det er også positivt at strategien legger opp til å redusere tilgangen til slike produkter for å beskytte barn og unge.¹ Dette er viktige grep for å oppfylle myndighetens plikt til å ivareta barns rett til best mulig helse. Se for øvrig omtale av lovforslagets betydning for barns helse under punktet «*Barns rett til best mulig helse*», lenger ned.

¹ Prop. 116 L (2024–2025) *Endringer i tobakksskadeloven, strålevernloven og atomenergiloven (utvidelse av røykeforbudene og forbud mot grensekryssende fjernsalg)*

Et viktig tiltak for å nå disse målene i tobakkstrategien er å videreføre det norske forbudet mot e-sigaretter og lignende produkter, slik det omtales i punkt 5 i høringsnotatet. Vi støtter dette forslaget fullt ut. Etter vår vurdering vil det være et alvorlig tilbakeskritt – og i strid med regjeringens egne mål – dersom forbudet mot import og salg av e-sigaretter med nikotin oppheves nå. Dette gjelder særlig i lys av ny kunnskap om hvor skadelig nikotin kan være for barn og unge, og den økende bruken i denne aldersgruppen, som er omtalt mer utførlig under.

E-sigaretter uten nikotin

Forskning viser at unge som bruker e-sigaretter, har tre til fem ganger høyere risiko for å begynne å røyke vanlige sigaretter sammenlignet med dem som ikke bruker e-sigaretter.² Dette er alvorlig fordi det kan føre til at flere unge utvikler nikotinavhengighet og begynner med tobakksrøyking.

I høringsnotatet stilles det spørsmål ved om forbudet mot e-sigaretter også bør gjelde produkter uten nikotin. Vi mener at det er viktig å inkludere også nikotinfrie e-sigaretter i forbudet, fordi de kan fungere som en inngangsport til nikotinbruk og røyking blant barn og unge.

Å tydeliggjøre at unntaket kun gjelder tradisjonell snus, kan bidra til å hindre at nye og lignende produkter blir introdusert på markedet

Vi støtter departementets forslag om å presisere at unntaket for snus kun gjelder for tradisjonell snus. Det er bekymringsfullt i seg selv at så mange barn og unge i Norge bruker tradisjonell snus og vi deler departementets uro for at nye og innovative tobakksprodukter lett kan bli populære blant unge. Derfor mener vi, i likhet med departementet, at det er særlig viktig å opprettholde forbudet mot andre typer «tobakk til bruk i munnen» enn snus. Dette er også i tråd med punkt 54 i EUs tobakksdirektiv, som åpner for at medlemsland kan forby visse typer tobakksprodukter for å møte fremtidige utviklingstrekk i markedet.

Barnets beste som grunnleggende hensyn

Vi berømmer at høringsnotatet gjennomgående argumenterer ut fra at hensynet til barn og unge må veie tyngst når lovendringen skal utformes.

Barnets beste skal alltid være et grunnleggende hensyn i saker som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private aktører, myndigheter eller lovgivende organer. Det er gledelig å se at hensynet til barnets beste går foran de negative konsekvensene forslaget vil ha for næringslivets interesser. Denne vurderingen samsvarer med FNs barnekomité som understreker at staten forplikter seg til å integrere og anvende prinsippet om barnets beste i utvikling av lovgivning og retningslinjer som omhandler næringsvirksomhet som direkte eller indirekte innvirker på barn.³ Dette er et viktig rettslig utgangspunkt for forslaget og understreker at hensynet til barnets beste må veie særlig tungt i videre arbeid med, og innføring av lovendringen.

² O'Brien D, Long J, Quigley J et al. [Association between electronic cigarette use and tobacco cigarette smoking initiation in adolescents: a systematic review and meta-analysis](#). BMC Public Health 2021; 21: 954. [\[PubMed\]](#) [\[CrossRef\]](#)

³ CRC/C/GC/16, avsnitt 15

Det er særlig viktig å synliggjøre at barnets beste er et grunnleggende hensyn i de videre beslutningsprosessene der barns rett til beskyttelse og god helse vurderes opp mot kommersielle interesser. Det skal mye til for at andre hensyn skal gå foran. Hvis det skjer, må departementet synliggjøre hvorfor. Det skal alltid legges ekstra stor vekt på barnets beste i saker som har stor betydning for barn, noe som etter vårt syn er tilfelle for dette lovendringsforslaget.

Barns rett til best mulig helse

Verdens helseorganisasjon (WHO) mener at den omfattende bruken av e-sigaretter og andre nikotinprodukter er en stor trussel mot folkehelsen.⁴ Tobakksskadeloven skal bidra til å redusere denne trusselen ved å beskytte folk mot helseskader knyttet til bruk av slike produkter.

Vi har med uro merket oss høringsnotatets omtale av den danske rapporten fra *Vidensråd for Forebyggelse*, som slår fast at nikotin er sterkt vanedannende for barn og unge. Rapporten viser at nikotin påvirker den umodne hjernen i langt større grad enn tidligere antatt. Dette gjør unge særlig sårbare for å utvikle avhengighet – ikke bare til nikotin, men også til andre rusmidler som for eksempel alkohol – senere i livet.⁵

Hjernen er i utvikling helt frem til midten av tjueårene, og eksponering for nikotin i denne perioden kan føre til varige endringer i hjernens struktur og funksjon. Dette inkluderer økt risiko for konsentrasjonsvansker, psykiske helseplager som angst og depresjon, samt utvikling av nevrobiologiske strukturer som øker sårbarhet for avhengighet.⁶

Dette er svært bekymringsfullt og en åpenbar trussel mot barns rett til sunn utvikling og best mulig helse, og til beskyttelse mot forhold som påvirker helsen deres negativt, som følger av FNs barnekonvensjon. Barn er prisgitt hvordan omgivelsene legger til rette for en sunn livsstil. Tiltak som gjør det enklere for barn å ta sunnere valg uten å aktivt måtte velge det selv, er viktig. Forslagene til endringer i tobakksskadeloven må legge dette til grunn.

Barn og unge må beskyttes mot markedsføring

Barn er mer sårbare enn voksne for påvirkning fra reklame for produkter som ikke fremmer god helse. Når produktene har fristende smaker og fargerik emballasje, og blir markedsført av influensere og andre personer barn ser opp til, er det lett for barn og unge å la seg lokke. Ungdom vi har snakket med fortalte at påvirkningen er stor fordi influensere ofte er nær dem i alder og fungerer som forbilder.⁷ FNs barnekomité underbygger også dette perspektivet ved å peke på at «*Barn kan oppfatte markedsføring og reklame som sendes via media som sannferdig og objektiv, og kan dermed konsumere og bruke produkter som er skadelige*», i sin generelle kommentar nr. 16.⁸

⁴ www.dagensmedisin.no

⁵ <https://www.forskning.no/ntb-rus-og-avhengighet/dansk-rapport-unges-nikotinbruk-kan-gi-varige-hjerneskaader/2104801>

⁶ Ibid.

⁷ <https://www.barneombudet.no/vart-arbeid/publikasjoner/ungdom-om-digitale-medier> s. 18

⁸ CRC/C/GC/16, avsnitt 59

Markedsføringen av e-sigaretter har over tid vært særlig rettet mot unge, og skjer i stor grad gjennom sosiale medier. Disse plattformene gjør det mulig å nå mange ungdommer raskt og effektivt, samtidig som de skaper utfordringer for myndighetene når det gjelder å føre tilsyn og håndheve regelverket. Digital markedsføring er vanskelig å kontrollere da den ofte dukker opp og forsvinner fra skjermen like fort.

Barneombudet har lenge arbeidet for at barn skal få bedre beskyttelse mot markedsføring for helseskadelige produkter, både på nett og i andre medier. I møte med sterke kommersielle krefter mener vi det er spesielt nødvendig å rette innsatsen mot å redusere den omfattende og delvis skjulte markedsføringen som skjer på sosiale medier.

Det er behov for en styrket og teknologinøytral regulering

Vi deler departementets bekymring over at nikotinprodukter er lett tilgjengelige og selges til mindreårige, til tross for at dette er forbudt. Det er også rimelig å anta at tilgjengeligheten bidrar til økende bruk blant barn og unge. Lett tilgjengelighet kombinert med omfattende markedsføring, strider etter vårt syn mot barns rett til beskyttelse, og viser til barnekonvensjonens artikkel 17 om statens plikt overfor massemediene til å *«oppmuntre utviklingen av egnede retningslinjer for å beskytte mot informasjon og stoff som er skadelig for barnets velferd»*, og også oppfordringen fra FNs barnekomité om å vedta lovgivning som skal sikre at barn beskyttes mot skadelige varer.

Vi vil legge til at barnekomiteen i generell kommentar nummer 25, om barns rettigheter relatert til det digitale miljøet, understreker at *«partene bør ha barnets beste som et grunnleggende hensyn når de regulerer reklame og markedsføring rettet mot og tilgjengelig for barn»*.⁹

Vi anerkjenner departementets ambisjon om å innføre effektive tiltak som kan stanse og deretter snu økningen i bruk av e-sigaretter blant barn og unge. Vi støtter forslagene om strengere regulering av emballasje for e-sigaretter slik at design ikke skal appellere til barn og unge, forbud mot «brand stretching», og forbud mot smakstilsetninger.

Vi mener at overtredelser bør gjenspeiles i straffenivået og støtter at det bør heves. Dette kan bidra til å motvirke organisert, ulovlig salg av tobakksvarer og nikotinprodukter.

Barneombudet er opptatt av at en regulering fremstår teknologinøytral slik at regelverket ikke blir utdatert når ny teknologi utvikles. Hvis loven ikke er teknologinøytral, kan aktører utnytte smutthull i lovverket i form av nye teknologier og plattformer som ikke er eksplisitt nevnt i regelverket, og dermed omgå intensjonen bak forbudet. En teknologinøytral tilnærming sikrer også bedre beskyttelse for barn og unge ved at reguleringen gjelder uavhengig av hvor og hvordan reklamen skjer, og er også i tråd med WHO sin anbefaling om bred og fleksibel regulering som kan tilpasses nye markedsføringsformer og teknologier.¹⁰

Vi støtter videre vurderingen av å harmonisere regelverk i EU, ikke minst for at et forbud mot markedsføring skal være mulig å håndheve også rettet mot reklame på digitale flater.

⁹ CRC/C/GC/25, avsnitt 41

¹⁰ WHO's Framework Convention on Tobacco Control (FCTC) <https://fctc.who.int/>

Lovendringen må følges opp og evalueres

Vi oppfordrer departementet til å følge med på hvordan forbudet fungerer i praksis. Det er viktig å undersøke om tiltaket faktisk fører til mindre bruk av nikotinprodukter blant barn og unge, og om det er behov for ytterligere tiltak for å snu den negative utviklingen. I tillegg bør det vurderes om tilsynet og håndhevingen av regelverket fungerer godt nok, og om det er behov for justeringer.

Barns rett til medvirkning

Barnekonvensjonen og Grunnloven § 104 gir barn og unge rett til å bli hørt i alle forhold som angår og påvirker dem. Retten gjelder for enkeltbarn, og for barn som gruppe på systemnivå, som er tilfelle ved dette lovendringsforslaget. Vi oppfordrer til å legge til rette for at ungdom får mulighet til å medvirke i det videre arbeidet, og med evalueringen. Det vil etter vårt syn bidra til å sikre at hensikten med loven og tilhørende forskrifter fungerer sett opp mot hva som vil være til det beste for ungdom som gruppe.

Med vennlig hilsen

Mina Gerhardsen
barneombud

Hilde Silkoset
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.